

Ulosottolaki ja keinotekoiset järjestelyt

Sivullisen omaisuutta ei lähtökohtaisesti voida ulosmitata velallisen velkojen maksamiseksi. Ulosottolain mukaan sivulliselle muodollisesti kuuluva omaisuus voidaan kuitenkin ulosmitata, mikäli sivullisen asema perustuu järjestelyyn, jossa sille annettu oikeudellinen muoto ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta. Kyseisiä keinotekoisia järjestelyjä koskevat määräykset ovat sisältyneet ulosottolain 4:9.4:ään. Ulosottolain 1.1.2007 voimaan tulleen muutoksen yhteydessä vastaava määräys siirrettiin UL 4:14:ksi vähäisin tarkennuksin.

Keinotekoisiksi järjestelyiksi voidaan katsoa esimerkiksi asuinkiinteistön tai henkilöauton hankkiminen vaimon tai lasten omistaman yhtiön nimiin. Omaisuus myydään ulosottomenettelyssä ja myyntitulot käytetään ulosottovelallisen velkojen maksuun (katso esimerkiksi Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu KKO 2004:96; www.finlex.fi). Samoin ns. *offshore*-yhtiön nimiin siirretty omaisuus voidaan takavarikoida, ja varat käyttää järjestelyn taustalla tosiasiallisesti olleen suomalaisen edunsaajan vastuiden kattamiseen (KKO 2006:45).

Oikeustoimen todellista luonnetta arvioitaessa otetaan huomioon omaisuuden hallinta, määräysvalta, velallisen järjestelyn nojalla nostamat etuisuudet ja muut vastaavat tavallisesti omistusoikeuteen liittyvät seikat. Ennakkoratkaisussa KKO 2005:97 ulosottovelallisen puoliso oli ostanut auton Saksasta, tuonut sen Suomeen ja rekisteröinyt sen nimiinsä. Vaikka auton hankinta oli rahoitettu ulosottovelallisen rahoilla, kysymys ei ollut keinotekoisesta järjestelystä, koska auton ei ollut osoitettu olleen yksinomaan velallisen käytössä. Ratkaisussa KKO 2005:98 lapsille lahjoitettua kiinteistöä ei voitu ulosmitata vanhempien veloista, vaikka vanhemmat olivat pidättäneet hallintaoikeuden kiinteistöön. Kauppahinnasta osa oli rahoitettu isovanhemmilta saaduilla perintörahoilla ja osa lapselle kuuluvien kiinteistöjen metsien myyntituloilla. Tapauksessa KKO 2004:52 kommandiittiyhtiön yhtiömiehen tekemän työn laskuttamista yrityksen kautta ei katsottu yhtiömiehen henkilökohtaiseksi elinkeinotuloksi.

Jotta sivullisen nimissä olevaa omaisuutta voidaan käyttää ulosottovelallisen velkojen maksamiseen, kyseisen keinotekoisien järjestelyn tarkoituksena tulee olla ulosoton välttely tai omaisuuden pitäminen velkojien ulottumattomissa. Sivuttaminen tapahtuu tavallisesti tilanteessa, jossa oikeustoimeen on ryhdytty velkaantumisen uhatessa tai maksukyvyttömänä, esimerkiksi ulosottoselvityksen antamispäivänä (KKO 2005:97). UL 4:14 §:ää voidaan soveltaa ainoastaan silloin, kun saatavaa ei muulla tavalla saada perityksi velalliselta.

Sivullinen voi estää ulosoton saattamalla todennäköiseksi, että ulosmittaus loukkaa hänen todellista oikeuttaan. Auton ostanut autokauppa pystyi tapauksessa KKO 1997:161 yrityksen henkilökuntaa ja ulosottovelallista käräjäoikeudessa kuulemalla osoittamaan, että kauppa oli tosiasiallisesti tehty neljä päivää ennen ulosmittausta, vaikka autoa ei ollut rekisteröity autoliikkeen nimiin eikä auto ollut siirtynyt ostajan hallintaan. Kauppakirja oli todistettavasti allekirjoitettu ja kauppahinta maksettu ennen ulosmittausta. Auton myyjä oli ajokelin muututtua liukkaaksi joutunut luopumaan auton ajamisesta autoliikkeeseen. Se oli sitä vastoin työnnetty myyjän asunnon edustalta läheiselle pysäköintipaikalle, missä ulosmittaus oli myöhemmin toimitettu.

Velkojalle keinotekoisiiin järjestelyihin puuttuminen ulosotossa tarjoaa erinomaisen keinon periä saatavaa varallisuudesta, mitä vilpillisesti on yritetty siirtää velkojien ulottumattomiin.

Ulosottomenettelyn osalta Korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä on korostettu sivullisen ja ulosottovelallisen oikeussuojaa ulosottoviranomaisten joskus melko suoraviivaiseen menettelyyn vuoksi (esim. KKO 2002:63 ja KKO 2004:93). Ulosottolain 1.1.2007 voimaan tullessa muutoksessa pyritään edelleen tehostamaan sivullisen mahdollisuutta tulla tosiasiallisesti kuulluksi asiassa. Sivullinen voi tämän lisäksi vaatia nyt esimerkiksi tilityksen keskeyttämistä (UL 6:15).

Olli Pohjakallio

5.2.2007

olli.pohjakallio@pohjakallio.net